

BR.1879.I.I.

H. 25 - 1

1879 I, 1.

Revolutie of Trouw?

Art. 38 Synodaal Reglement Godsdienstonderwijs.

EEN WOORD VAN TOELICHTING VOOR DE GEMEENTE

DOOR

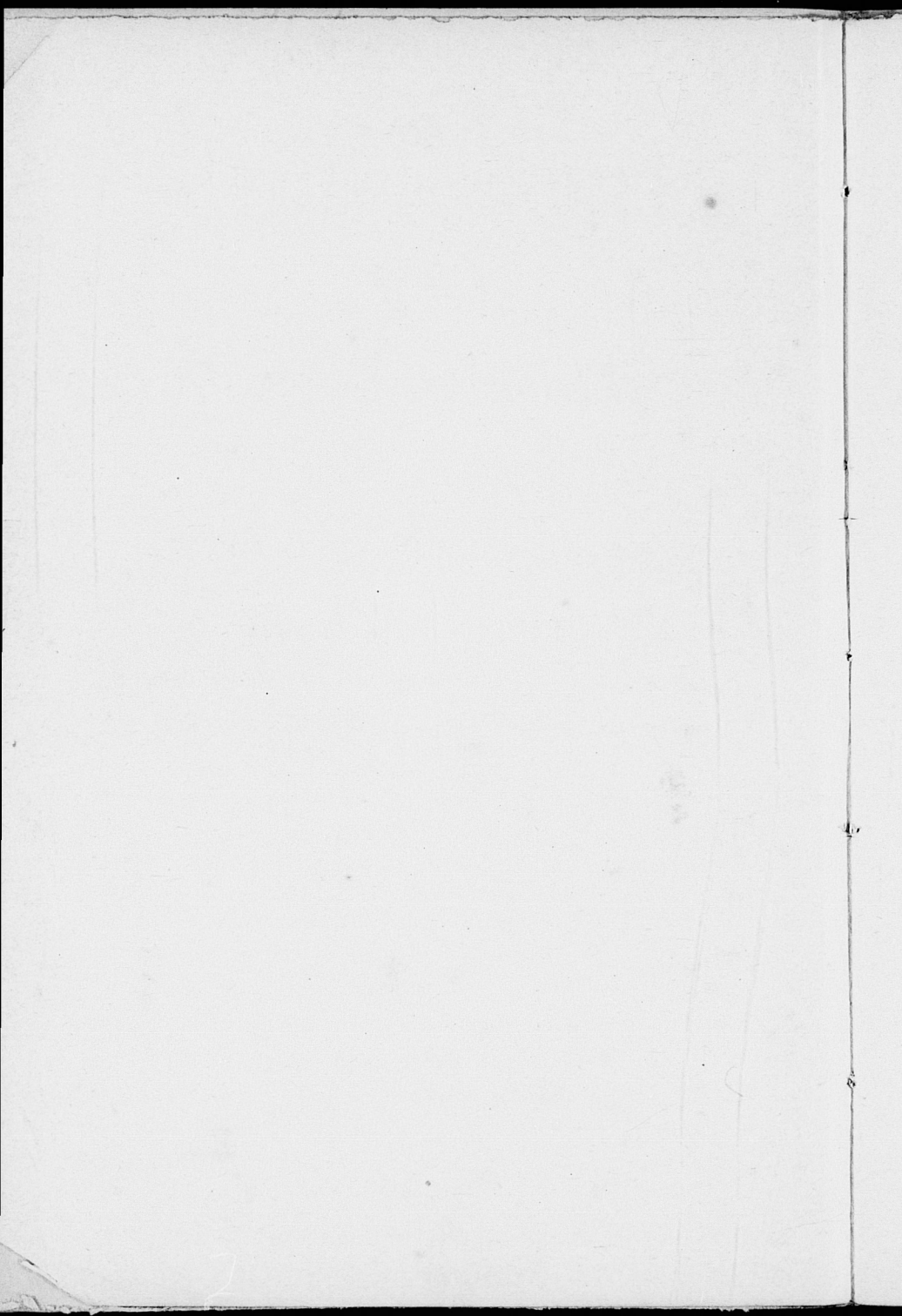
*eenige Predikanten en Ouderlingen der Nederlandsche
Hervormde Gemeente van Leiden, 's Gravenhage
en Dordrecht.*

AMSTERDAM,
HÖVEKER & ZON.

1891

REVOLUTIE OF TROUW?

Revolutie of Trouw?

Art. 38 Synodaal Reglement Godsdienstonderwijs.

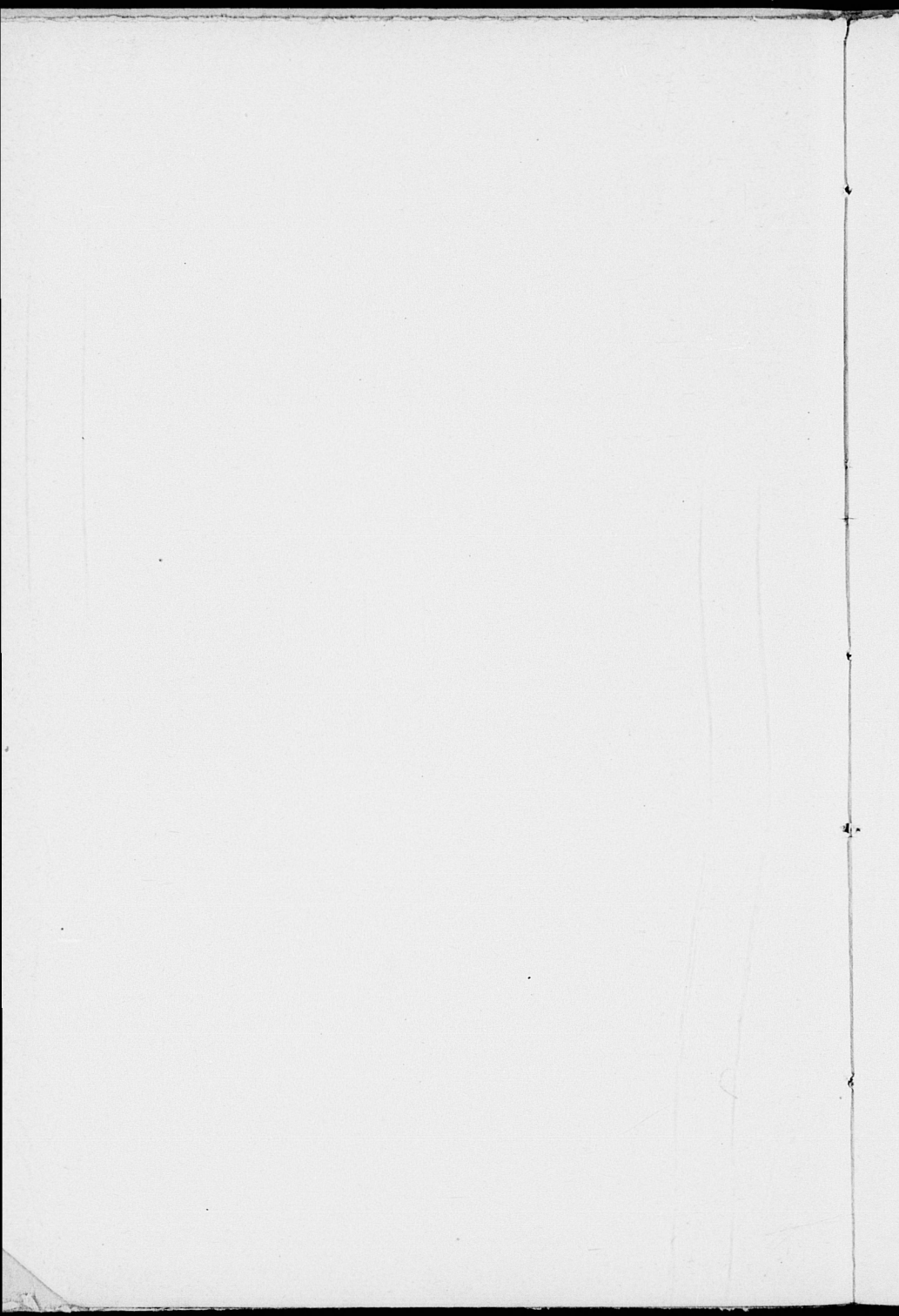
EEN WOORD VAN TOELICHTING VOOR DE GEMEENTE

DOOR

*eenige Predikanten en Ouderlingen der Nederlandsche
Hervormde Gemeente van Leiden, 's Gravenhage
en Dordrecht.*

AMSTERDAM,
HÖVEKER & ZOON.

1879.

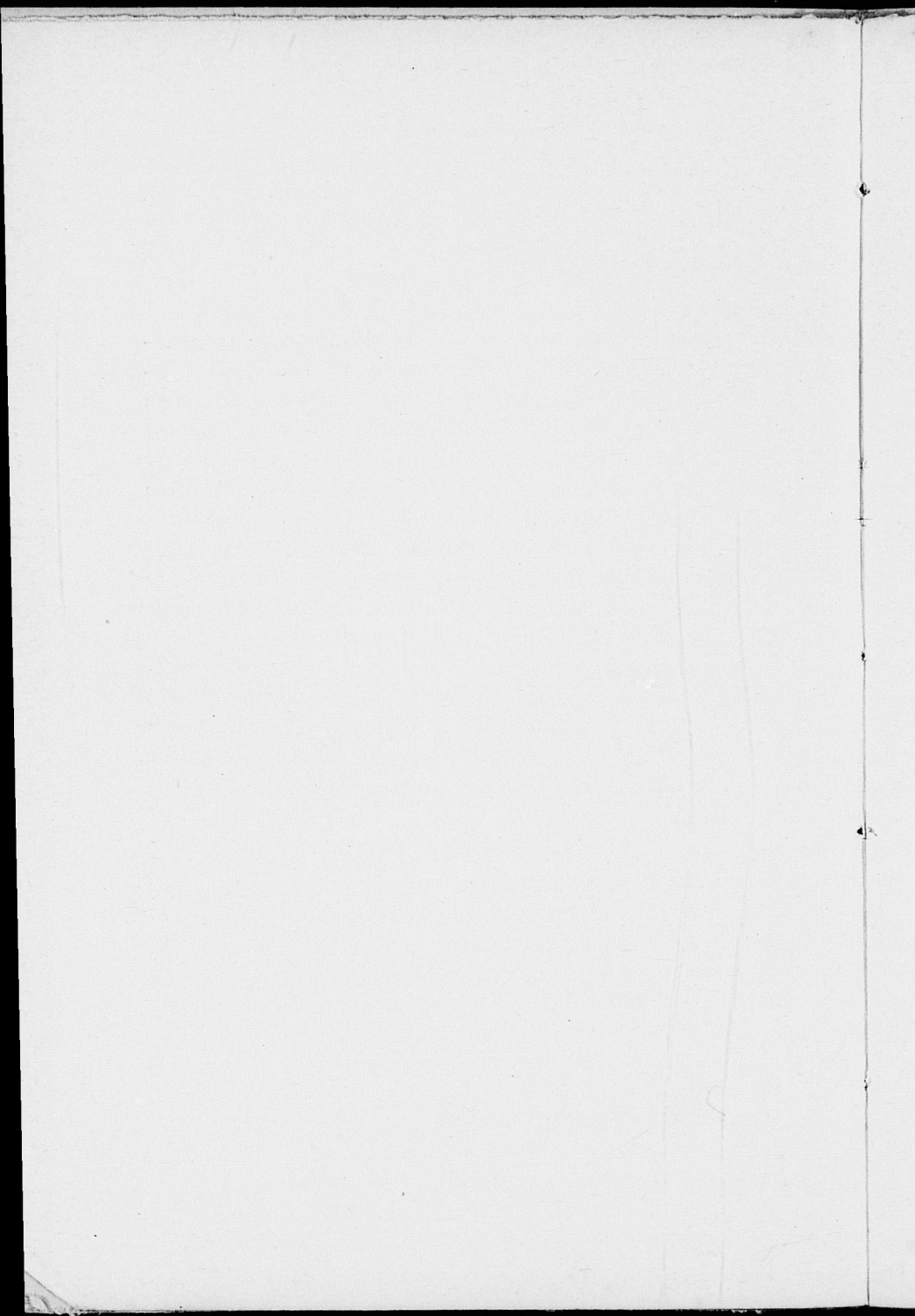
Eenige predikanten uit Leiden, 's Gravenhage en Dordrecht, die op kerkelijk gebied tot verschillende nuancen behooren, maar zich overigens hartelijk vereenigd gevoelen in de belijdenis van den Christus Gods naar de Schriften, kwamen onlangs samen, om van gedachten te wisselen over hetgeen in den laatsten tijd, naar aanleiding van art. 38, in hunne gemeenten is voorgevallen.

Onder aanroeping van den naam des Heeren en in het bewustzijn van Zijne tegenwoordigheid, kwamen zij tot de overtuiging, dat zij *volkomen éénstemmig* denken over *de betekenis* van dit nieuwe artikel, rakende de aanneming der nieuwe lidmaten in de Nederl. Herv. Kerk, en tevens over *de houding*, die zij tegenover deze bepaling hebben aan te nemen.

Zij gevoelden zich geroepen, in vereeniging met gelijkgezinde broederen Ouderlingen van hunne gemeenten, zich voor de Gemeente des Heeren in de Nederl. Herv. Kerk uit te spreken over hetgeen er geschied is, omdat zij niet voor zichzelf, maar als vertegenwoordigers dier Gemeente gehandeld hebben.

De navolgende bladzijden geven rekenschap van het gebeurde aan allen, die liefde gevoelen voor waarheid en recht.

De Heer der Gemeente zegene hen, die er kennis van nemen, met Zijne liefde en vrede!

De wijziging van art. 38 Reglement Godsdienstonderwijs, door de Synode der Nederl. Herv. Kerk van 1878, heeft niet nagelaten, vooral in de laatste maanden, die Kerk te beroeren, en in het bijzonder hebben de leden van kerkeraden, Classicale en Provinciale besturen zich genoodzaakt gezien de vraag in overweging te nemen: *hoe* zij zich persoonlijk en gemeenschappelijk tegenover dat gewijzigde wetsartikel zouden hebben te gedragen.

De Bijzondere Kerkeraad van Leiden heeft het eerst die vraag beantwoord door aan de Synode te verklaren: »dat hij »aan genoemde verandering van artikel 38 *geen kracht van »Wet* toekent, en..... ook niet voornemens is om, in voor»komende gevallen, zich aan die verandering gebonden te »achten.»

De Bijzondere Kerkeraad van 's Gravenhage heeft verklaard: »dat hij zich gewetenshalve bezwaard gevoelt voor de 's Gra»venhaagsche gemeente de rechtskracht van artikel 38 nieuw »te erkennen, en derhalve zijn voornemen uitspreekt, *deze »wetsverandering ter zijde stellende*, de aanneming op de »tot heden gebruikelijke wijze te doen geschieden.»

De Bijzondere Kerkeraad van Dordrecht heeft verklaard: »dat hij genoemde wijziging van het oude artikel 38 Regle»ment G. O. *beschouwt als niet geschied*, en zich overeenkom»stig die verklaring zal gedragen.»

En hierbij is het niet gebleven. Van verschillende zijden, uit grootere en kleinere gemeenten, zijn stemmen opgegaan, die het der Synode duidelijk moeten maken, dat een aanzienlijk deel der leden van de Nederlandsche Hervormde Kerk zich *om des gewetens wil* aan die wijziging van artikel 38 niet *kan* en dus ook niet *mag* onderwerpen.

Het blijkt dus, dat velen de wijziging van dit artikel van *grootte* beteekenis achten; want een kerkeraad komt er waarlijk niet zoo spoedig toe, *om eene kleinigheid*, op een bepaald punt, zich te verzetten tegen de hoogste wetgevende, rechtsprekende en besturende macht in de Kerk, naar welke verordeningen hij beloofd heeft zich te zullen gedragen bij het besturen der gemeente.

Waarom dan hebben de kerkeraden van Leiden, 's Gravenhage en Dordrecht gemeend op dit punt met de Synode *niet* te mogen medegaan? Het antwoord op deze vraag ligt voor de hand, wanneer men zich slechts nauwkeurig rekenschap geeft van de beteekenis der wijziging van art. 38, — en het doel van deze bladzijden is dan ook eenvoudig, om *voor de Gemeente*, d. w. z. voor allen, die in den boezem der Nederlandsche Hervormde Kerk den levenden Heiland met vreugde belijden als hún Heer, duidelijk te maken *welke* beteekenis het gewijzigde art. 38 heeft.

Tot nog toe had de aanneming tot lidmaat in onze Kerk plaats »*door een Leeraar, bijgestaan door één of meer ouderlingen.*» Geheel in overeenstemming met het presbyteriaal karakter onzer *Hervormde* Kerk, trad bij de aanneming vooral het wezen en het recht van het ouderlingschap op den voorgrond. Als de leeraar »*bijgestaan*» werd door den ouderling, niet slechts bij het voorafgaand »*onderzoek naar de kennis*» van hen, die aangenomen wenschten, te worden, maar juist ook bij »*de belijdenis des geloofs*», die zij aflegden, dan wil dit zeker niet

beteekenen, dat de ouderling er *bij* mocht *staan*, zonder iets te zeggen te hebben; maar dat hij, namens den kerkeraad, dien hij met den predikant vertegenwoordigde, en dus namens de gemeente zelve, het recht had toe te zien op de belijdenis van hen, die zich ter aanneming hadden aangemeld.

't Is toch zoo klaar als de dag, dat de Kerk oogenblikkelijk zou ophouden *als Kerk* te bestaan, indien zijzelve, in hare vertegenwoordigers, *onbevoegd* verklaard zou worden om te oordeelen over het Christelijk karakter der *belijdenis van hen*, die tot haar wenschen toe te treden, terwijl men de aannemelingen daartoe *wel bevoegd* verklaren zou, door aan hen geheel en al het antwoord op de vraag over te laten: of *zij* in de Nederlandsche Hervormde Kerk tehuis behooren, ja dan neen! De leeraar *met* den ouderling — die twee vertegenwoordigers der gemeente tezamen — hadden tot vóór 15 Januari ll. de nieuwe leden, volgens art. 38, niet slechts *te ontvangen*, maar *aan te nemen*, en *zij* hadden er dus over te oordeelen of er misschien ook reden tot *afwijzen* bestond.

Nu was, helaas! in vele gemeenten de aanneming wel verlaagd tot een eenvoudig examen in de verschillende vakken, die het Reglement voorschreef; maar het oude art. 38 verhinderde toch niemand, die het ernstig met de aanneming meende, om den vollen nadruk te leggen op de belijdenis des geloofs, die de aannemelingen hadden af te leggen; zoodat het nu slechts van den predikant en den ouderling afhing om de ure der aanneming waarlijk ook tot een ure der belijdenis te maken, gelijk dit het geval behoort te wezen.

Wij verzwijgen niet, dat het, bij den verwarden toestand der Kerk vaak moeielijk was voor de vertegenwoordigers der gemeente, te weten *hoe* zij zich in bepaalde gevallen hadden te gedragen; — wij zien niet over het hoofd, dat predikanten en ouderlingen, die tezamen met blijdschap den Chris-

tus naar de Schriften beleden en zich bewust waren te staan op den grondslag van de belijdenis der Kerk, vaak onderling verschilden in de opvatting van het *gebruik*, dat zij van hun onweersprekelijk *recht* ook tot *afwijzing* van de aannemelingen mochten maken; en wij maken er geen geheim van dat ook nu nog op dit punt de gevoelens onder ons verdeeld zijn; maar hierin zijn allen, die in den Christus gelooven als hun Heiland en Heer, volkomen met elkander éenstemmig, dat van het *recht* der Kerk om te oordeelen over de belijdenis des geloofs van de aannemelingen niet mag afgedaan worden, en dat de ouderling, zoo goed als de predikant, in bepaalde omstandigheden, het *recht* heeft en dus ook *verplicht* kan zijn tot de zoodanigen te zeggen: Gij behoort, blijkens uwe belijdenis, in de Christelijke Kerk *niet* thuis, en daarom laat ik, als vertegenwoordiger der gemeente, u in de Nederl. Herv. Kerk *niet* toe; — óók niet al zoudt gij uwe klaarblijkelijke ontkenning van den eenigen levensgrond der gemeente wenschen te verbergen achter het uitspreken van den Naam des Vaders, èn des Zoons, èn des Heiligen Geestes!

Dit laatste toch zou niets anders dan een onzedelijk spel met woorden mogen heeten; — dubbel ergerlijk in de ure der aanneming, — want de belijdenis van den Naam des Vaders, èn des Zoons, èn des Heiligen Geestes is de korte samenvatting van wat 18 eeuwen lang voor *het* Evangelie heeft gegolden, en mag dus niet misbruikt worden om samen te vatten wat in den grond op niets minder dan op eene ontkenning van datzelfde Evangelie uitloopt.

En omdat art 38, zooals het nu gewijzigd is, de kerkeradsleden *dwingen* zou aan dit onzedelijk woordenspel deel te nemen, daarom juist verzetten zich de kerkeraden van Leiden, 's Gravenhage en Dordrecht daartegen; want met

enkele woorden werd het *recht* der Kerk om te oordeelen, niet over *het geweten*, maar over *de uitgesproken geloofsovertuiging* der aannemelingen door dit artikel geloochend, onderdrukt en krachteloos gemaakt, terwijl de ouderling, door den kerkeraad met den predikant *afgevaardigd* tot de aanneming, nu, bij de hoofdzaak, de belijdenis des geloofs, niets meer zijn zou dan een figurant.

Dat wij hier niet overdrijven zal blijken. Wij lezen toch in het gewijzigde artikel:

«De kerkeraad..... *vaardigt* tot de aanneming *af den predikant*..... EN *één of meer ouderlingen*.

«Bezwaren tegen de geloofsovertuiging der aannemelingen leveren geen grond tot afwijzing op, wanneer zij zich «bereid verklaren, toestemmend te antwoorden op de vragen, «die hun naar art. 39« (de belijdenis van den Naam des Vaders, èn des Zoons, èn des Heiligen Geestes) «zullen worden «gedaan.»

«De aanneming geschiedt namens den kerkeraad *door den predikant*.»

Men leze toch wat er staat:

«De kerkeraad *vaardigt tot de aanneming* af één of meer «ouderlingen *met* den predikant.» Natuurlijk! zou men zeggen, daar *zijn* juist de ouderlingen voor. *Zij* moeten namens den kerkeraad tot de aanneming toelaten, of van die aanneming uitsluiten. Ja, maar, zegt het slot van het artikel, «*de aanneming* geschiedt namens den kerkeraad *door den predikant*.» Dus: de kerkeraad moet de ouderlingen *mede-afvaardigen* tot de aanneming, waartoe *zij* niet, maar slechts de predikanten *recht* hebben, volgens deze verordening.

Is het wonder, dat de ouderlingen der gemeente gezegd hebben: maar op *dien* grondslag gaan wij niet naar de aanne-

ming!/? Wie nog eenigszins prijsstelt op *het wezen* van zijn ambt, laat zich niet door zulk een wetsartikel zijn recht, en door een enkelen tusschenzin het recht der Kerk ontstelen.

Ook, — juist het recht der Kerk, der gemeente!

Want indien de ouderling, de door den kerkeraad *daartoe* afgevaardigde, *geen recht* heeft aan de aanneming deel te nemen, dan kan hij wel wegblijven; — dan heeft ook de kerkeraad, dien hij vertegenwoordigt, *geen recht* zich hierin te laten gelden; — dan heeft *ook de Kerk zelve*, door den kerkeraad vertegenwoordigd, *geen recht* tot afwijzing of goedkeuring, maar heeft zij slechts *af te wachten* wie zich wel als lidmaat in hare boeken wil laten inschrijven. Zóo wordt de Kerk eene weerlooze prooi van willekeur en klerikalisme.

Dát mag niet! Want langs dien weg zou de Kerk zelve medeplichtig worden aan het ondermijnen van haar eenigen levensgrond, door stilzwijgend te blijven toezien, waar het streven openbaar wordt om alle *objectiviteit* der van God gegeven waarheid uit te wisschen. Door alle eeuwen heen heeft de Kerk beleden, *dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is* (1 Joh. 4 : 2), dat zij zich met God *verzoend weet* door het geloof in den gekruisten maar levenden Christus, en zij mag zich niet stilhouden, of zij zou ophouden de Kerk van Christus te zijn, zoodra men tracht aan deze hare belijdenis alle uitsluitende waarde boven elke andere zich Christelijk noemende beweesing te ontnemen, gelijk in art. 38 geschiedt. Indien zij zich neerlegde bij eene wetsbepaling als deze, zou zij moeten beginnen met zelve te loochenen het *openbarings-karakter* der waarheid; maar zij kán dat niet en zál het ook nimmer doen, omdat zij door eigen levenservaring het woord des Heeren tot Nicodemus heeft leeren verstaan en herhaalt tot allen, die haar geloof ontkennen en bestrijden: Wij spreken, wat wij weten, en getuigen, wat wij gezien hebben;

al neemt gijlieden onze getuigenis ook niet aan. (Joh 3 : 11.)

En die dat nu inziet, is *om des gewetens wil* verplicht zich tegen zulk eene daad van geweld en miskennis van het wezen der Kerk te verzetten. Hij moet tot de Synode zeggen: Ik ga niet mede!

Welnu, dat hebben de kerkeraden van Leiden, 's Gravenhage en Dordrecht gedaan.

Zij zagen, dat het gewijzigde art. 38 den ouderling, d. w. z. niet dien bepaalden persoon slechts, maar den officieelen vertegenwoordiger der Kerk *als zoodanig*, en dus de Kerk zelve tot een speelbal maakt van de willekeur van den aannemeling, terwijl de predikant, inplaats van als *mede-ouderling*, hier als *alleenheerscher* optreedt in de zaak, waarop het bij het afleggen der geloofs-belijdenis aankomt, en zij hebben gezegd: dat is onzedelijk, onchristelijk en onhervormd.

Zij zagen hier tot wet en recht gestempeld, dat *iedere* uitgesproken geloofsovertuiging goed en in de Nederl. Herv. Kerk op hare plaats is, — immers geen grond mag opleveren tot afwijzing, — indien men slechts bereid is, dus zelfs de stoutste ontkenning te bedekken met den heiligen Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes, en zij hebben gezegd: dat is onrecht en verraad; want zoo tracht men met één pennestreek het wezen der Kerk te veranderen, maar dat kan niet; want: Niemand kan een ander fundament leggen, dan wat gelegd is, namelijk Christus!

Zij zagen, dat de Synode, die bij haar optreden in 1816 uitdrukkelijk, met alle kerkelijke besturen, in last kreeg «*de handhaving der leer*», en die dus geen recht heeft of ooit kan krijgen aan de leer der Kerk en aan het wezen der Kerk, dat zich uitspreekt in de besliste belijdenis van den Christus Gods naar de Schriften, de hand te slaan, bewust of onbewust, met opzet of gedreven door de zucht om het onver-

eenigbare samen te binden, — zich bepaald *vergrepen* heeft aan de Kerk, die zij niet *beheerschen* mag, maar die zij aller-eerst geroepen is *te dienen*.

En daarom hebben zij gezegd: Dat gewijzigde art. 38 bestaat voor ons niet, want de Synode had het *niet mogen* invoeren, omdat daardoor het *recht* der Kerk verkracht en het *wezen* der Kerk vernietigd wordt. Wij zullen er ons dus niet aan storen.

Nu zegt men wel: Dat is oproer! maar wie zóo spreekt, geeft zich geen rekenschap van wat *oproer* eigenlijk beteekent. Het is juist gehoorzaamheid aan de hoogste macht, de eerste wet der Kerk. Elke kerkeraad is allereerst gehoorzaamheid schuldig aan de Kerk, die hij dient, d. w. z. aan den Heer der Gemeente, die hem geroepen heeft. Ook de Synode staat in dit opzicht met den geringsten kerkeraad gelijk.

Indien nu de Synode recht wil maken wat krom en krom wil maken wat recht is, dan moet *zij* dat weten en verantwoord; — maar dan wordt het *plicht*, d. w. z. *getrouwheid* aan de Kerk en *gehoorzaamheid* aan den Heer der Gemeente, voor ieder, die het gepleegde onrecht inziet, te zeggen: Ik ga *niet* mede, *uit gehoorzaamheid*.

Dat is geen oproer, geen geweld, geen revolutie; want het is het blijven staan voor het recht, het wezen en den grondslag der Kerk, die wél kunnen worden geschrapt uit een wetsartikel; maar nimmer kunnen worden weggenomen, *zelfs niet door de Synode der Nederl. Herv. Kerk*.

En daarom hebben predikanten en ouderlingen van Leiden, 'sGravenhage en Dordrecht, geheel onafhankelijk van elkan-der en toch in éenen geest, gemeend verplicht te zijn aan de Synode te zeggen: Ziehier de grens van onze gehoorzaamheid! Gij kunt allerlei bepalingen maken tot regeling van de kerkelijke zaken, en wij zullen u daarin volgen, voor

zoover zij het geweten niet raken. Maar als gij meent u een recht te mogen aanmatigen, dat gij niet hebt zoo min als wij; — als gij de Kerk van het fundament, waarop zij staat, *den levenden Christus*, meent te mogen overbrengen op een bodem, waarop zij niet tehuis behoort, *de subjectieve willekeur*, en dat wel terwijl bijna de geheele Kerk u vooruit gewaarschuwd heeft door middel van hare Classicale vergaderingen, dan noemen *wij* dat *verraad* en *revolutie*, en tegenover dat verraad en die revolutie is niet-meêdoen *trouw!*

De groote vraag is in deze dus *niet*, gelijk sommigen het verkeerdelijk voorstellen: Dat art. 38 nu slechts *formuleert*, wat vroeger jaren lang *usantie* was; want indien dit zoo ware, zou de beweging waarschijnlijk niet ontstaan en bijna zeker niet van Leiden, 's Gravenhage en Dordrecht uitgegaan zijn. De vraag: hoe, *bij den tegenwoordigen toestand der Kerk*, een kerkeraad zich tegenover moderne aannemelingen te plaatsen heeft, wordt nog, gelijk vroeger, verschillend beantwoord door predikanten en ouderlingen, die overigens van harte vereenigd zijn in de belijdenis van den Christus Gods.

Maar de grond van den tegenstand tegen art. 38 ligt hierin, dat de Synode ons, indien wij het aannamen, dwingen zou het recht *te erkennen in de Kerk* van hen, die o. i. het wezen en den grondslag dier Kerk bestrijden, en wier recht *in de Kerk* wij dus altijd moeten en zullen ontkennen, ook al zijn zij feitelijk nog binnen hare muren.

De Synode weet, dat wij verraad zouden moeten plegen aan onze conscientie, indien wij haar hierin volgden, en *zij* wete dan ook wat zij met art. 38 te doen zal hebben, nu het niet slechts door woorden, maar ook door daden haar duidelijk wordt, dat het ons met onze overtuiging ernst is.

En de Gemeente? . . . Zij neme kennis van deze bladzijden. 't Is hier niet om een diepzinnig vraagstuk, maar om een

doodeenvoudige, doch zeer gewichtige zaak te doen. Wie de Kerk, de diep gezonken, maar daarom te meer op onze liefde en deelneming aanspraak hebbende Nederlandsche Hervormde Kerk liefheeft, hij zoeke het heil voor haar bij den Heer, en hij onttrekke zich niet aan haar lijden. In medelijdende liefde toch werden wij door Hem gezocht, die ons in haren schoot heeft gevonden. Laat ons dat niet vergeten! 't Zal ons bedachtzaam maken ook waar wij strijden, omdat wij de Kerk niet nog dieper wenschen te zien vervallen.

En wat zal het einde zijn? Wij weten het niet en wenschen het ook niet te weten. — Laat ons nu zeggen, want het past op onze lippen, indien het tenminste leeft in ons hart: Nous maintiendrons! Ik zal handhaven! De gevolgen zijn voor den Heer. Goddank! Wij weten dat *Hij* regeert, en «als Hij regeert is alles wel!»

Dat zal blijken!

